

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

งานวิจัยทางการพัฒนาการเรียนการสอนส่วนใหญ่เป็นการวิจัยโดยนักวิจัยซึ่งไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ภายในโรงเรียน ดังนั้นการที่จะนำผลการวิจัยเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนจริง ๆ จึงเกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น ผลการวิจัยที่ได้ไม่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาได้ทันเวลา สภาพปัญหาที่พบในงานวิจัยอาจไม่ใช่ปัญหาที่แท้จริงในสภาพการณ์จริง เป็นต้น ทำให้ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัยเหล่านี้ลดลงเนื่องจากไม่สามารถนำไปใช้ได้จริง (กรมวิชาการ, 2529) ในการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนย่อมมีการรับรู้และเข้าใจถึงสภาพปัญหาของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรวมทั้งสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมากกว่าบุคคลอื่น ทำให้ครูเข้าใจปัญหาและแสวงหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนได้ดีที่สุด (Bissex, 1987) ด้วยเหตุนี้ครูผู้สอนจึงมีความเหมาะสมที่จะเป็นนักวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนมากที่สุด (Elliott, 1992; สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป.; กมล สูดประเสริฐ, 2533; จิตราภา กุณทลบุตร, 2534) นอกจากงานวิจัยในชั้นเรียนจะบอกแนวทางในการแก้ปัญหาต่าง ๆ แล้ว ยังเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดการคิดและการแสวงหาคำตอบสำหรับปัญหาต่อ ๆ ไป ซึ่งเป็นการพัฒนาครูผู้สอนและพัฒนาการศึกษาไปอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ (จรรยา สุวรรณทัต, 2522; สุมณ อมรวิวัฒน์, 2529)

กระทรวงศึกษาธิการ (2539) ได้เล็งเห็นความสำคัญของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนจึงส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น โดยสังเกตได้จากแผนการศึกษาฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดนโยบายและมาตรการด้านการวิจัยการศึกษาโดยกำหนดให้ทุกหน่วยงานศึกษาค้นคว้าวิจัยโดยเน้นให้ครูเป็นผู้ทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับแผนงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี (2536) และฝ่ายวิจัยติดตามและประเมินผล กองมาตรฐานวิชาชีพครู (2537) ที่ระบุไว้ว่าทิศทางการวิจัยในชั้นเรียนควรเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาและการวิจัยปฏิบัติการ (action research) ซึ่งตลอดชีวิตของครูจะต้องอาศัยการทำวิจัยในการเรียนการสอน เพื่อทำให้เกิดทักษะและกระบวนการเฉพาะที่จะนำไปสู่การเป็นครูมืออาชีพ (Arends, 1994; โกวิท ประวาลพุกษ์, 2526; สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม, 2538; อุทุมพร จามรมาน, 2537; สิปปนนท์ เกตุทัต, 2538) นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ใน

มาตรา 30 มีใจความว่าเพื่อให้การศึกษาของประเทศพัฒนาไปอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาต้องพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและ สุวิมล ว่องวานิช (2543) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาว่า หัวใจของการพัฒนาคนและ พัฒนาประเทศ คือ การจัดการศึกษาและระบบการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ดังนั้นการวิจัยปฏิบัติการใน ชั้นเรียนจึงถือได้ว่าเป็นการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอน ช่วยให้ครูสามารถแก้ไขปัญหา และได้สารสนเทศในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งพัฒนาครูไปสู่ ความเป็นครูมืออาชีพมากยิ่งขึ้น (Shelddon and Allen, 1987; Alien and Cathoun, 1998; Weissberg and Greenberg, 1998) นอกจากนี้จะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในวงการการศึกษา เพราะคุณค่าหรือผลงานการคิดค้นนวัตกรรมการศึกษาที่นำมาใช้จนได้ผลนั้น จะก่อประโยชน์แก่ บุคลากรหน่วยงานทางการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง

การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนจึงจัดได้ว่าเป็นหน้าที่หรือภาระงานอย่างหนึ่งของครูที่ต้องแก้ปัญหาในทุก ๆ ด้านของนักเรียน ได้แก่ ห้องเรียน นักเรียน โรงเรียน ตลอดจน ความเข้าใจของครูเองในสิ่งที่ตนประพฤติปฏิบัติโดยอาศัยวิธีการที่มีระบบและลงมือกระทำด้วย ตนเอง (ธีรศักดิ์ อัครบวร, 2540) เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ครูเป็นไปอย่างมีคุณภาพและเหมาะสม กับวิชาชีพที่สังคมยกย่องให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง แต่พบว่าในปัจจุบันมีปริมาณงานด้านการทำวิจัยใน ชั้นเรียนค่อนข้างน้อย จากการศึกษาพบว่างานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการใน ชั้นเรียน ของครูมักเน้นศึกษาถึงสาเหตุของการทำหรือไม่ทำวิจัย และเป็นการศึกษาในระดับจุลภาคซึ่งส่วนใหญ่เป็นเชิงคุณภาพแต่ยังขาดการศึกษาระดับมหภาคที่เป็นเชิงปริมาณเพื่อใช้ในการอ้างอิงผลไป สู่ประชากรครูในภาพรวม

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน พบว่า มีตัวแปรที่เกี่ยวข้องและมีผลต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนหลายตัว เช่น ตัวแปรที่เป็นสาเหตุ ของการทำหรือไม่ทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ได้แก่ ตัวแปรภูมิหลัง ตัวแปรแรงจูงใจภายนอก ตัวแปรแรงจูงใจภายใน และตัวแปรคุณลักษณะส่วนตัว เป็นต้น ผลการสังเคราะห์งานวิจัยดัง ปรากฏในตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 แสดงตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจในการทำวิจัยปฏิบัติการของ ครูและสามารถจำแนกตัวแปรได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ (1) ภูมิหลังของครู ได้แก่ ความรู้ความ สามารถด้านการวิจัย ประสบการณ์ในการทำงานวิจัย ความรู้ในเนื้อหาที่สอนกับปัญหาของ นักเรียนในการเรียน และภาระงานที่รับผิดชอบ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำตัวแปรเพศ อายุ และวุฒิการ ศึกษาเข้ามารวมอยู่ในกลุ่มภูมิหลัง เนื่องจากตัวแปรดังกล่าวจัดได้ว่าเป็นภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่ (2) คุณลักษณะส่วนตัวของครู ได้แก่ ความสนใจใฝ่หาความรู้ การเห็นคุณค่าของการทำวิจัย ความรับผิดชอบในงานครู และความคาดหวังต่อการทำวิจัย กลุ่มที่ (3) แรงจูงใจภายนอก ได้แก่ การสนับสนุนของผู้บริหาร การสนับสนุนของเพื่อนครู แหล่งทุน ความต้องการที่ปรึกษา แหล่งค้นคว้า การทำผลงานอาจารย์ 3 เวลาในการทำวิจัย และกลุ่มสุดท้าย คือ แรงจูงใจภายใน ได้แก่ การพัฒนาการเรียนการสอน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ายังไม่มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนโดยตรง ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดทฤษฎีของ Herzberg (1959) ที่กล่าวถึงความพึงพอใจในการทำงานมาประยุกต์ใช้โดยแนวคิดนี้ระบุถึงองค์ประกอบ 2 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยจูงใจ (motivation factors) ซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจในงาน มีลักษณะสัมพันธ์กับงานที่ทำ ได้แก่ ความสำเร็จของงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ลักษณะของงาน ความรับผิดชอบ และความก้าวหน้าในตำแหน่งของงาน และ 2) ปัจจัยค้ำจุน (hygiene factors) ซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำงาน มีลักษณะเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมหรือส่วนประกอบของงาน ได้แก่ เงินเดือน โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน การปกครองบังคับบัญชา นโยบายและการบริหารงาน สภาพการทำงาน ความเป็นอยู่ส่วนตัว และความมั่นคงในงาน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำกลุ่มตัวแปรที่ส่งผลต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนดังกล่าวข้างต้นมาร่วมศึกษากับทฤษฎีของ Herzberg ว่ามีตัวแปรใดบ้างที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

จากเหตุผลที่ว่าภาระงานของครูเป็นงานสร้างสรรค์ชีวิตและจิตใจของเด็กโดยตรง โดยเฉพาะครูระดับประถมศึกษา นับว่าเป็นช่วงที่สำคัญในการวางรากฐานชีวิตมากที่สุด สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2541) ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของครูในการพัฒนานักเรียนให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพนั้น ครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติงานด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของครู จึงมีความจำเป็นที่ครูจะต้องได้รับการพัฒนาวิชาชีพในระหว่างการทำงานด้วยยุทธศาสตร์หรือเครือข่ายของการพัฒนาวิชาชีพด้วยการวิจัยปฏิบัติการ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เพื่อใช้เป็นสารสนเทศให้กับผู้บริหารในหน่วยงานระดับประถมศึกษาได้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร และนำไปเสริมสร้างบรรยากาศเพื่อส่งเสริมให้ครูระดับประถมศึกษาได้มีการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนให้มากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครู (พีรวัฒน์ วงษ์พรม, 2533; วันทนา ชูช่วย, 2533; เยาวภา เจริญบุญ, 2538; อารีย์ เมธาภาคย์, 2538; ศุภโชค ปิยะสันต์, 2539; นันทวัน สวัสดิ์ภูมิ, 2540; ลัดดา ดำพลงาม, 2540; ประภัสสร วงษ์ดี, 2540; ประภารัต มีเหลือ, 2540; ปราณี นุ่นน้อย, 2540 และสนั่น วงษ์ดี, 2540) ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า ตัวแปรอิสระซึ่งได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ความรู้ความสามารถด้านการวิจัย ประสบการณ์ในการทำงานวิจัย ความรู้ในเนื้อหาที่สอนกับปัญหาของนักเรียนในการเรียน ภาระงานที่รับผิดชอบ ความสนใจใฝ่หาความรู้ การเห็นคุณค่าของการทำวิจัย ความรับผิดชอบในงานครู ความคาดหวังต่อการทำวิจัย การสนับสนุนของผู้บริหาร การสนับสนุนของเพื่อนครู แหล่งทุน ความต้องการมีที่ปรึกษา แหล่งค้นคว้า การทำผลงานอาจารย์ 3 เวลาในการทำวิจัยและการพัฒนาการเรียนการสอน จะส่งผลต่อความพึงพอใจ (ตัวแปรตาม) ในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูประถมศึกษา

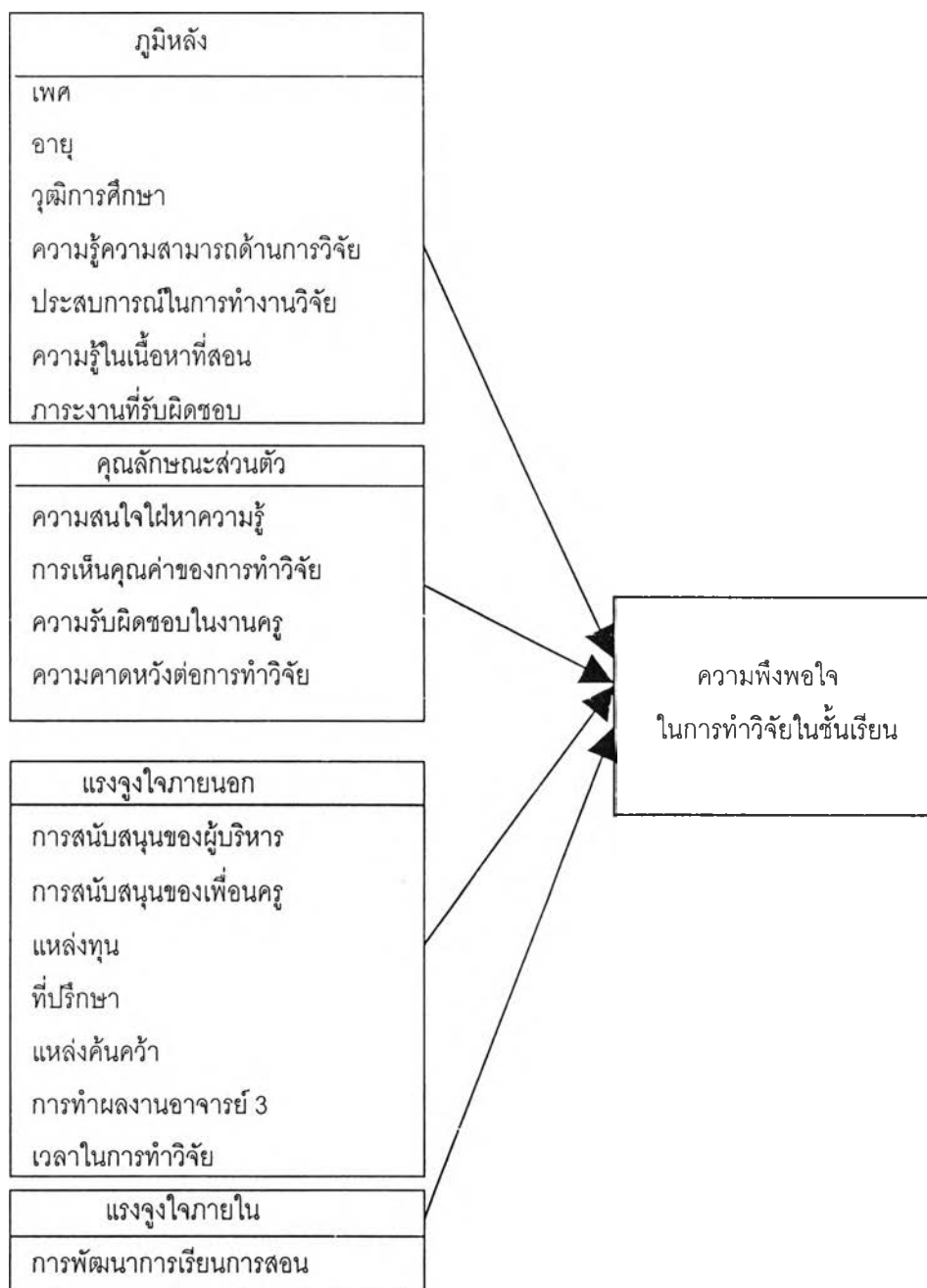
ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จำกัดขอบเขตในการศึกษาเฉพาะครูที่สอนในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ที่ปฏิบัติงานจริงใน 38 โรงเรียน จำนวน 2,074 คน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร, 2542) กลุ่มตัวอย่างคือครูที่สอนในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 358 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multistage random sampling)

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ความรู้ความสามารถด้านการวิจัย ประสบการณ์ในการทำงานวิจัย ความรู้ในเนื้อหาที่สอนกับปัญหาของนักเรียนในการเรียน ภาระงานที่รับผิดชอบ ความสนใจใฝ่หาความรู้ การเห็นคุณค่าของการทำวิจัย ความรับผิดชอบในงานครู ความคาดหวังต่อการทำวิจัย การสนับสนุนของผู้บริหาร การสนับสนุนของเพื่อนครู แหล่งทุน ความต้องการมีที่ปรึกษา แหล่งค้นคว้า การทำผลงานอาจารย์ 3 เวลาในการ

ทำวิจัย และการพัฒนาการเรียนการสอน ส่วนตัวแปรตามคือความ พึงพอใจในการทำวิจัย ปฏิบัติการในชั้นเรียน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

แผนภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ความพึงพอใจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน หมายถึง ความรู้สึกทำทหาย ความสามารถ ความมุ่งมั่นที่จะทำวิจัยให้สำเร็จ ความสุขที่จะทำวิจัยในชั้นเรียน ความไม่ทอดถอย ต่ออุปสรรคในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ความชอบที่จะทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และ ความภูมิใจที่จะทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งวัดจากแบบวัดที่เป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับ

ประสบการณ์ในการทำงานวิจัย หมายถึง จำนวนครั้งที่เคยทำงานวิจัยหรือมีส่วนร่วมในการวิจัยเรื่องอื่น ๆ วัดตามการรับรู้ของคุณ

ความรู้ในเนื้อหาที่สอนกับปัญหาของนักเรียนในการเรียน หมายถึง การนำปัญหา การเรียนการสอนมาทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน การนำปัญหาของนักเรียนมาทำวิจัย และการนำ ปัญหาของโรงเรียนมาทำวิจัย ซึ่งวัดจากแบบวัดที่เป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับ

ความรู้ความสามารถด้านการวิจัย หมายถึง การออกแบบการวิจัยได้เหมาะสม กับปัญหาวิจัย สามารถอธิบายประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ได้อย่างถูกต้อง สามารถเลือกใช้ สถิติวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างเหมาะสม สามารถแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่าง ถูกต้อง และสามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งวัดจากแบบวัดที่ เป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับ

ความสนใจใฝ่หาความรู้ หมายถึง ความสนใจกระตือรือร้นในการแสวงหา ข้อเท็จจริงเพื่ออธิบายปัญหา ความชอบศึกษาค้นคว้าทดลองอยู่เสมอ การศึกษาเอกสาร ตำรา และสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับวิชาชีพครูอยู่เสมอ ความกระตือรือร้นที่จะศึกษาค้นคว้าเพื่อแก้ปัญหา ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และการติดตามอ่านรายงานวิจัยอยู่เสมอ ซึ่งจากแบบวัดที่เป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับ

ความคาดหวังต่อการทำวิจัย หมายถึง ความคาดหวังว่าจะทำวิจัยในชั้นเรียนได้ สำเร็จจุล่งทันกำหนดเวลา และความคาดหวังว่าจะสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ซึ่งวัดจากแบบวัดที่เป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับ

ภาระงานที่รับผิดชอบ หมายถึง จำนวนชั่วโมงการสอน (งานในหน้าที่ของคุณ) รวมถึงภาระอื่น ๆ นอกจากการสอน เช่น งานธุรการ งานการเงิน เป็นต้น คิดเป็นจำนวนชั่วโมง/ สัปดาห์

การเห็นคุณค่าของการทำวิจัย หมายถึง ความความคิดเห็นของคุณต่อประโยชน์ ของงานวิจัย ซึ่งวัดจากแบบวัดการรับรู้ที่เป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ผู้บริหารการศึกษาได้ข้อสารสนเทศเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูประถมศึกษา เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูประถมศึกษาทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนให้มากขึ้น
2. เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายพัฒนาการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน
3. ได้สารสนเทศอันเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการพัฒนาครูสู่การเป็นครูมืออาชีพโดยใช้กระบวนการวิจัยในการปฏิบัติงาน